

Ten behoeve van:

De vereniging Sovon Vogelonderzoek Nederland organiseert landelijke vogeltellingen en voert onderzoek uit ten behoeve van beheer, beleid en wetenschap. Driekwart van onze vrijwilligers gaf via een enquête aan graag meer informatie over het gebruik van telgegevens te willen krijgen. In deze serie belichten we daarom het gebruik voor beheer, beleid en wetenschap. In deze zevende bijdrage een voorbeeld van beheer.

Vogels en hoogspanningsmasten

Wij laten het licht branden. Dat is het motto van TenneT, de beheerder van de hoogspannings-verbindingen in ons land. Het liefst belemmert niets die stroomvoorziening. Maar hoe ga je om met een stel Ooievaars dat een groot nest in een mast bouwt? Of vogels die tegen de lijnen vliegen? TenneT vroeg Sovon al enkele keren om advies. Zo zetten we op een rij hoe om te gaan met nesten en brachten we regio's waar veel vogels in de buurt van de lijnen vliegen in kaart. Tijd om te gaan praten met Jac Hakkens, die bij het team Natuur, Milieu en Landschap van het bedrijf werkt.

Jac Hakkens (eigen foto)

Voor sommige vogels is een hoogspanningsmast een ideale nestplek. Wat vinden jullie daarvan?

Wij kijken er op twee manieren naar. Enerzijds vinden we het geweldig dat bijvoorbeeld roofvogels een plek vinden in de masten. Dat geldt niet alleen voor mij als ecooloog, maar ik merk dat het breed in onze organisatie leeft. Toen er voor het eerst Visarenden in één van onze masten gingen broeden was dat een heugelijk moment en stond dat op onze website.

Anderzijds?

Er zijn ook risico's. Vogels kunnen met hun nesten de veiligheid in de weg zitten. Je moet je voorstellen dat Ooievaars enorme nesten op de arm (traverse) van een mast kunnen maken. Dan heb je het over nesten met een gewicht tot zo'n zeshonderd kilo. Die duw je niet even een stukje naar de mast, uit de buurt van de stroomgeleiders. De constructie van de mast is ook niet ontworpen om zware nesten te dragen. Hij zal heus niet omvallen, maar we willen de risico's zo klein mogelijk houden.

Wat kan er misgaan bij een nest?

Kraaien nemen bijvoorbeeld weleens prikkeldraad mee naar hun nest. Als zo'n nest boven de stroomgeleiders ligt en het prikkeldraad daar contact mee maakt, kan de stroom overslaan naar de mast. Dan hebben wij een probleem, omdat de verbinding kan uitvallen. Vervolgens kan het nest in brand vliegen. Vorig jaar vloog er nog een ooievaarsnest in brand en dat is natuurlijk verschrikkelijk.

Hoe gaan jullie in de praktijk om met probleemsituaties?

In veel gevallen mag je nesten niet zomaar weghalen. We hebben goede contacten met de provincies, die de Wet natuurbescherming handhaven. Zien we een nest op een risicovolle plek, dan overleggen we met vergunningverleners van de provincie over de mogelijkheden. Soms halen we de gevaarlijke takken aan de onderkant van een nest weg. Het liefste

⚡ Ooievaarsnest op de arm van een mast nabij Lelystad. De (blauwe) isolatoren moeten voorkomen dat er spanning overslaat naar de mast (en het nest). Foto: Peter de Boer

Jonge Boomvalken op een oud kraaiennest in een hoogspanningsmast nabij Peest, Drenthe.

Foto: Peter de Boer

doen we dat buiten het broedseizoen, maar soms moet het tijdens het broeden. Als we bij onderhoud of controles een nestbeginnetje op een gevaarlijke plek zien, dan verwijderen we dat.

Jullie proberen op sommige plekken nesten te voorkomen, maar plaatsen bijvoorbeeld ook nestkasten voor Slechtvalken.

In regio's waar veel Ooievaars broeden, testen we hoe we kunnen voorkomen dat ze in de armen van de masten gaan nestelen. We hebben dat geprobeerd met verticale spiralen, maar dat werkte averechts. Nu gaan we experimenteren met metalen kapjes om nestbouw tegen te gaan. Op één plek hebben we als vervanging een tijdelijke nestpaal geplaatst. We kijken altijd goed van welke soort het nest is. Kraaiachtigen zijn vanwege hun geleidende nestmateriaal soms een risico, maar tegelijk weten we dat Boomvalken later in hun nesten kunnen gaan broeden. Voor valken plaatsen we weleens nestmanden of nestkasten als vervangende woonruimte. We worden ook regelmatig benaderd door vogelwerkgroepen die bijvoorbeeld Slechtvalken in een mast weten te zitten en ons vragen om een kast op te hangen. Dan sturen we onze gekwalificeerde klimmers omhoog om hem op te hangen. Het is vervolgens wel mooi om te zien als de vogels er ook echt gebruik van gaan maken.

Hoe komen jullie erachter waar nesten zitten?

We hebben mensen in het veld die ze tijdens controles tegenkomen. En er zijn regelmatig vogelwerkgroepen en vogelaars die nesten bij ons melden en daar zijn we heel blij

mee. Maar die informatie blijft nu nog wel teveel versnipperd en daar moeten we iets mee, ook als het gaat om draadslachtoffers. Ons team is een half jaar geleden gestart en we willen alles wat met vogels te maken heeft goed gaan administreren.

Je noemde al een ander risico. De draadslachtoffers: vogels die tegen lijnen aanvliegen.

Vogels zien de lijnen soms te laat of helemaal niet. Bij een aanvaring krijgen ze geen elektrische schok, maar breken ze iets of gaan ze meteen dood door de klap. Snel vliegende vogels zoals Houtduiven zijn meestal op slag dood, maar een Knobbelzwaan kan ook alleen zijn vleugel beschadigen. Dat wil je niet.

Zijn zulke aanvaringen te voorkomen?

We hebben een onderzoek lopen in Flevoland waarbij we monitoren hoeveel slachtoffers er onder een bepaald tracé gevonden worden. We testen op dat stuk twee soorten markeringen om aanvaringen van vogels te verminderen: zogenaamde varkenskrullen, waarbij de draden verdikt worden met een spiraal, en zwart-witte flappen die ook 's nachts redelijk goed te zien zijn. Op die manier kijken we of er minder slachtoffers vallen. Uit eerder onderzoek in binnen- en buitenland is al wel bekend dat het helpt. Sovon heeft op basis van allerlei telgegevens kaarten voor TenneT gemaakt die het risico op aanvaringen van vogels inzichtelijk maken. Die kaarten gebruiken we om te bepalen waar de markeringen het meeste nodig zijn, want het is een heel kostbaar verhaal om ze bij bestaande hoogspanningsverbindingen

Welke vogels broeden in hoogspanningsmasten?

In Nederland is van minimaal elf soorten bekend dat ze ook in hoogspanningsmasten broeden: de Nijlgans, Ooievaar, Aalscholver, Visarend, Buizerd, Houtduif, Torenavalk, Boomvalk, Slechtvalk, Zwarte Kraai en Raaf. Niet al deze soorten maken zelf een nest. Valken brengen zelf geen takken aan, maar maken gebruik van oude nesten van kraaiachtigen en recent ook van Visarenden.

➤ Jonge Zilvermeeuw als draadslachtoffer bij het Friese Oudehaske. Foto: Loes van den Bremer

aan te brengen. We rusten nieuwe verbindingen in ieder geval sinds dit jaar standaard met varkenskrullen uit. Bij bestaande verbindingen kijken we eerst of we het aanbrengen van markeringen kunnen combineren met een onderhoudsbeurt, om kosten te besparen.

Verder lezen:
sovon.nl/hoogspanning

— **Albert de Jong**